Edebiyat DÜNYASI

EDEBİYAT SANAT FİKİR AKTÜALİTE

Sayı : 24 — 15 Ocak 1950 — Her ayın 15 inde İstanbulda çıkar — Fiatı 15 Kuruş

MADIMAK (*)

Eğilmiş kadınlar çayırlar üstüne.
Anadan, bacıdan, gelinden, kızdan.
Madımak toplarlar, hem azık, hem katık.
İşlenir çiçek çiçek, diken acısı ellerine.

Analı, bacılı, gelinli, kızlı,
Kadınlar karanlık ve yıldızlı.

Eğilmiş kadınlar çayırlar üstüne.
Sabahtan, kuşluktan, öğleden, akşamdan.
Madımak taze bir otlar, yeşilden daha yeşil.
Çocuk nefesi boyunca küçücek küçücek.

Sabahlı, kuşluklu, öğleli akşamlı,
Kadınlar bahtiyar ve yamlı.

Eğilmiş kadınlar çayırlar üstüne.
Siyahtan, maviden, yeşilden, beyazdan.
Madımak madımak, sen nesin ki,
Bitmezsin tükenmezsin altın yazısı kadar.

Siyahlı, mavili, yeşilli, beyazlı.
Kadınlar ac ve nazlı.

Fazıl Hüsnü DAĞLARCA

(*) Fazıl Hüsnü'nün basılmakta olan kitabından

Bir Sorunun Düşündürdükleri

«Edebiyat Dünyası» nın geçenki sayısında (Sanat Barışa hizmet edebilir mi?) diye bir soru ve bu soruya bir kaç arkadaşın kelime, kelime, cümle cümle düşünerek verdiği samimi cevaplar yayımlandı.

1950 yılında, yani yirminci asrın tam ortasında, yani hatırası bile insanı ürperten kanlı bir boğuşmanın açtığı yaralar yeni yeni kabuk bağlamak üzere iken; yeryüzünün tarihi, coğrafi, politik ve ekonomik - Dil Kurumu kusura bakmasın - sınırlarla tanıdığı TÜRKİYE ülkesinin İstanbul şehrinde 15 günde bir yayımlanan iyi niyetli bir dergi, (Sanat Barışa Hizmet Edebilir mi?) diye bir soru ortaya atıyor. Ben: Yirmi milyonluk bir milletin bir ferdi, görgülü Türkiye toprağının mirasçısı, Atatürk Devrimlerinin inanlı nöbetçisi; iyinin, doğrunun, güzelin sevdalısısıfatiyle bu sorunun üzerine eğiliyor, olanca heyecanım ve gücümle düşünüyorum. Kalbim ve kafam çatlayıp yarılacakmış gibi çalışmaya başlıyor. Birden, 1945 yılında Londra'da toplanan Bireşmiş Milletler Eğitim konferansının belirttiği gerçeklerde nbiri aklıma geliyor: «Savaş, ilkin insanların dimağında başlar.» O halde, barışın da tohumları dimağa ekilmek gereklir.

Kin üzerine, gurur üzerine, hırs üzerine kurulan medeniyetlerin ve toplulukların insanlığın başına nasıl belâ kesildiklerini dün de gördük, bu gün de görmekteyiz. Kalplerde sönmeye yüz tutan insanlık sevgisi ateşinin körüklenmesine bugün her günkünden daha çok ihtiyaç var. Doğacak güne kuşkulu gözle bakan insandan yaratıcılık beklenemez. Umut elden gidiyor. O umut ki insanoğlu şimdiye kadar ne yaratmışsa ondan ve onun yardımı ile yaratmıştır.

Dünyanın ve insanlığın bu günkü halinde sanatçıya devce, kahramanca işler düşüyor. Umutsuzluk içinde çırpınıp duran, yarınına ilgisini kaybeden, yaratıcılığından pişmanlık duyan yirminci asır insanını tezelden kurtarmak lâzım. Geçirdiğimiz iki büyük dünya savaşı bu lüzumu bütün dehşetiyle ortaya koydu.

Nazi toplama kampından çıktıktan az sonra ölen Romalı [illegible] son sözü şu olmuştu: «Eğer biraz daha yaşayabilseydim, Şimdiye kadar yazdıklarımın hepsini yırtar, yeni baştan yazardım.»

Şimdi ben de diyordum kiamyrrşyö :

Şimdi ben de kendi kendime diyordum ki, eğer günün birinde üçüncü bir dünya savaşı daha patlayacak olursa, bunun tek sorumlusu sanatçı olacaktır; başka kimse değil.

Suat TAŞER

DİL Tartışmaları

Şahir ÖNGER

Geçen yıl, adına «Muallimler Birliği» denilen bir topluluk İstanbul'da bir «Dil Kongresi» tertipledi.

Bu yıl da başkentte «Dil Kurultayı» toplandı. Gündelik basın bu olayınçalkantılariyle doldu. Aydınlarımız olup bitenleri büyük bir dikkatle takip ettiler. Kültür çevrelerinde özel ***tartışmalar yapıldı. Fakat konu ve mesele birbirinden ayrı iki*** *görüş noktası etrafında halkalanarak bölündü. Birincisi hükûmetin resmi görüşüdür ki şöylece özetlenebilir: Dil devrimini bugünkü ulaştığı yerde, karışık manzaranın içinde kaderine terketmek. Buna «yazıyım dilin muhafazası» denildi.*

Daha çok eskinesilleri etrafında toplayan bu düşünce tarzı, tarihten hatırladığımız «Statüko'nun muhafazası» na yeni bir [illegible] ne benzer. O vakitte buna taraftar olanlar ileri fikirleri taşıyanlar değildi. Tam aksine zor ve kuvveti elinde tutan Monarşi taraftarı idi.

Dil konusunda ikinci görüşü benimseyenler, yani Dil devrimine inananlar umumiyetle genç ve yeni nesil mensuplarıdır. Bu aydın kişiler, eski geleneklerinden sıyrılmaya çalışan canlı bir edebiyatı temsil etmektedirler. Bağımsız sanat dergileri bunlar tarafından yayımlanmakta, dil devriminin gelişmeleri bu sanatçıalr elile edebiyata girmektedir.

Bu ikinci grubun içindeki yazarlar, yani biz, bizim nesil edebiyatçıları, devlet organları yolundan, yukardan emirle, dile bir biçim verileceğine hiç bir vakit inanmadık.

Böyle bir hareket olsa, olsa toplumla, devlet arasında gerçek dil ve resmi dil gibi bir ayrılık yaratabilirdi. Nitekim tartışmalar arasında dil devrimine hücum edenler bu noktadan hız alıyorlardı. Bizim dil devriminden umduğumuz ve beklediğimiz şey, ayrılıklarını ortadan kaldırmaktı. Ve ayrılık derken toplumla yazar arasındaki söyleme ve anlayma farkını belirtmek istiyordük. Devletin resmi yazı dili de, bütün edebiyat dili de bu müşterek dil olacaktı.

Kurultayın bulduğu sonuçları Türkçe, formülü bu isteklere cevap verebilecek mi? Hiç sanmıyorum. Çünkü ileri sürülen

(Sonu 4 üncüde)

Dil Kurultayı

19 Aralıkta Ankarada Altıncı Dil Kurultayı toplandı. Dil devrimini tutanlar ve tutmayanlar ve bu konuda «mutedil» geçinenler bir arada toplaştılar, tartıştılar, dilimizin gelişmesi üzerinde etki yapabilecek bir takım sonuçlara vardılar. Dergimiz ilke alarak Dil Devrimine inandığı [illegible] için bu sayımızda Kurultayın kararları hakkında bir anket yaptık. Fakat daha önce şunu belirtmek istiyoruz: Kurultaya kimler katılmalıydı, kimler katılabilmiştir? Kimlere daha çok söz verilmeliydi? Kimler çağrıldı, Kimler konuştu? Yani Kurultayın kararları ne dereceye kadar bir geçerlik yetkisini alabilir, bir değer kazanabilir? Dil Devrimi bizce en çok gençleri ilgilendirirdi, yeni yetişenler içindi. Ve Dil Devrimini en çok savunanlar da hepsinden önce genç düşünürler ve yazarlardı. Öyle olduğu halde onlardan hiçbiri çağrılmadı, hiç birinin fikri sorulmadı, dinlenilmedi. Elbet gençlerin de bu konuda bir söyleyecekleri vardı. Dil Devrimi yepyeni bir sanat anlayışına çatı görevini görüyordu. Uydurma dedikleri öz ve temiz Türkçe ile yazılmış şiirleri, hikâyeleri görmeyen, bilmeyenler bu dille Edebiyat yapılamıyacağını, sanatın daha yeşermeden kuruyacağını haykırdılar durdular. «Konuştuğumuz dili diyorlardı. Hangimizin konuştuğu? Onların konuştuğu dilse o dilleri Mısır'da, İran'da biz den iyi konuşurlar, oraya gitsinler gerekir. «Mutedil» geçinenler ise «iğtişaş» kelimesini, istil zamı, tâdili savundular durdular.

En büyük gazeteler ellerinde en üstün görevler ellerinde, üstelik bir de susmak bilmez çirkef ağızları var. Yanlış anlaşılmasın [illegible] da yüzüstü kalası isteyenler, doğru bir görüş ve duruşu olanlar da vardı. Ancak ne yazık ki çoğunluk yalnız kendilerini düşünen, kendi dillerini savunan geri kafalarda idi. Sağlam bir Devrimci olan Banguoğlu'nun söylevi kötü yolda yorumlandı, eleştirildi. Kendi dillerini çocuklarına anlatamıyorlar, yazdıklarını okutamıyorlardı. Peki neden onlar gençlerin konuştukları, istedikleri, yazdıkları dille yazmazlar, konuşmazlar diye bir soru geliyor akla. Ama gençleri okuyup ta dinledikleri var mı ki? Hiç okulmadan yazmaktan okumağa vakit ayıramadıklarını söyleyen bu zavallılara bilmeyiz ne demeli?

Kurultay ne türlü bir sonuca varmış olursa olsun geri inançlı, duygusu az, bayrat kişiler: Dilinizi anlamıyoruz, siz de bizi anlamıyorsanız biz ne yapalım? Biz geri dönemeyiz, siz ilerleyin. Biz üçgeni kaldırıp müselles diyemeyiz, barışı kaldırıp sulh diyemeyiz, ilgiyi kaldırıp alâka diyemeyiz. Olmuyor, dilimiz yatmıyor öylesine. Bir de siz deneyin bakalım; Barış derken çok mu zorluk çekeceksiniz?

Edebiyat Dünyası

TÜRKÇENİN KURTULUŞ SAVAŞI

Ahmet KÖKSAL

Geçen ay sonlarında Ankarada toplanan Altıncı Dil Kurultayı, dil devrimine ayak uyduramıyanların bir dâva haline getirdikleri dil konusunun yeniden ele alınmasına, üzerinde ileri geri bir çok konuşmalar yapılmasına yol açtı. Sonunda hem devrimcileri, hem de onları yadırgayanları uzlaştırıcı bir yol tutulacağı belirtilerek Kurultay kapandı.

Dil konusunda ister ılımcı (mutedil), ister aşırıcı (müfrit) olalım şu sorunda birleşmemiz gerekir. Türk uygarlığını, Atatürk'ün özlediği ve amaç gösterdiği acun uygarlık düzeyinde bir ilerliğe ulaştıracak mıyız? Buna kararımız tam mıdır, değilmidir?

Dil devrimini diğer devrimlerimizle birlikte, hepsinin bütünü için de inceleyerek sona ermiş tarihsel gelişme gücünü bitirmiş doğu-islâm uygarlığından batı uygarlığına geçme hareketinin bellibaşlı öğelerinden (unsurlarından) biri olduğunu görürüz. Dilin kültür yaratan başlıca kaynak olduğunu düşünürsek, yeni bir kültüre ve yaşama gücüne kavuşmak için biz [illegible] yol tekti. Ya Osmanlıca karışımı, çıkmazı içinde boğulacaktık, yahut ta yeni baştan bütün yazma konuşma türkçelerimizi ayıklıyacak, bilim terimlerimizi her türlü kavramı anlatabilecek şekilde türkçe kök ve eklerden kurarak özleştirmek, zenginleştirmek tam bir özgürlüğe kavuşturmak yoluna tutacaktık. Türk toplumunun aydınlık bir geleceğe kavuşması için açılması doğal (tabii) olan bu tarihsel gelişme yolunu «Türkçe elden gidiyor», «Uydurma dil» gibi yaygaralarla baltalamak isteyenlerin bütün çırpınışları boşunadır.

Dündeki Gerileyiş kurul toplantısında ne olursa olsun dilimizin özleştirilmesi, ayıklanması hareketi günden güne hız almakta, [illegible]

[illegible]

yılımızı bizi sevindirdi. Değerli bilgin Feridun Nafiz Uzluk'un konuşması bunlardandır:

«Bizim dil dâvamız, ne yüz sene evvel, ne de 42 sene evvel başlamıştır. Bu dâva 700 sene evvel Mehmet bey namında bir zat tarafından ortaya atılmıştı. Bu Mehmet Beyin adını anmayı bir vazife bilirim.

Terim meselesine gelince aldığımız Arapça arapça değildir. Tamamen uydurmadır. Bu Arapça terimlerin yıkılması lâzımdır. Hattâ geç bile kalmışızdır.»

(Ulus. 23/XII/1949

Nadir Nadi de yerinde bir anlayışla dil devriminin durmıyacağını Cumhuriyet'teki baş yazısında (21 Aralık 1949) güzelce açıklamıştır.

«Yalnız bizden öncekiler değil, bizden sonrakilere de fedakârlık düşüyor. Alıştığımız bir takım kelimeleri ister istemez bırakacağız; hoşumuza gitmese bile kulağımıza okşamasa da bir çok yeni sözleri bellemek zorunda kalacağız.»

Belli olan bir şey varsa o da Türkiye Cumhuriyeti tam mânasile Batılı bir devlet olana kadar bu dil hareketinin bizde daima ileriye doğru yürüyeceğidir.»

Yıllanmış alışkanlıklarından, beğenilerinden kurtulamıyanlar diledikleri gibi yazar, konuşurlar. Ama tarihsel bir sorunluğun doğal bir sonucu olan dilimizdeki Türkçeleşme akımını durdurmağa kimsenin hakkı yoktur.

Atatürk'ün, Türkçenin kurtuluşuna Türkçenin kurtuluşu kadar önem verdiğini, ikisini bir tuttuğunu unutmuyorum. Dil devriminin asıl bekçileri yıldan yıla sayıları artan genç dökülmeniz ve yazarlarımız, öğretmenlerimiz da [illegible] Cumhuriyet devrimlerinin [illegible] yetişmiş aydınlarımızdır. Türkçenin Kurtuluş Savaşı [illegible] [illegible]

OKUYUCULARIMIZA

15 SUBATTA ÇIKACAK OLAN 25 Cİ SAYIMIZ İÇİN ŞU ANKET SORUSUNU HAZIRLADIK. OKUYUCULARIMIZ DA CEVAP VEREBİLİRLER:

ULUSLAR ARASI TELİF HAKLARI ANLAŞMASINA KATILMAMIZ LAZIM MIDIR ?

Cevapların 25 Ocak'ta elimizde bulunması gerektiğini hatırlatırız

BİZİM ELLERDEN

[illegible]

Muhtar KÖRÜKÇÜ

Sohbet

[illegible]

sonra Palandöken'lere çıkmak ta varmış hartada. İşte şimdi de Toroslardayım.. insan oğlu bir kanatsız kuş..

Bu dağlardan kanatlı kuş olarak [illegible]

Toroslardan Geçerken

[illegible]

Particilik

[illegible]

Horoz ve Tavuk

[illegible]

ŞEHİTLER

BİR vardiya girdim
bir vardiya çıktım ocaktan
karanlıklı ıslaktı soğuktu
sular damlıyordu damarlardan
bir vardiya girdim bir vardiya çıktım ocaktan

hep tanıdığım insanlardı
Sürmeneli Recep Pazarlı Halil Lefkeli Osman
karanlıktan mı bilmem sararmış yüzlerini
tütün diliyorlardı Türkiyemizde tekmil ocaklar
işlesin lokomotifler fabrikalar
çalışıyorlardı canı yürekten
kürek sallıyorlardı öksürerekten

Ölüme korkusuz bakanların
hepsini tanırdım bir bir ocakta
yollar daralır kolay geçilmez
çalar da çalar kapıyı aman
grizu grizu kardeşler yaman

ezilmişler nasıl da ezilmişler
alt-alta üst-üste dizilmişler
kiminin açık kalmış avuçları
kiminde aşklar ki doğulmadık
körpecik vücutlar öpülmedik
bilmemişler bilmemişler günahı
azılar tadına varılmadık

ezilmişler
amanın ezilmişler
cennet kapısına dizilmişler
şehitler şehitler şehitler

Halim Yağcıoğlu

Dergiler

AYLIK ANSİKLOPEDİ

[illegible]

Mehmet TÜRKER

Sait Faik'in "Mahalle Kahvesi„

Sait Faik - neslimizin başlı başına bir [illegible] bu ünlü yazarı - beşinci hikâye kitabını [illegible] Burada 22 küçük hikâyesini yanyana [illegible] bu kitabı dolduran 22 hikâyesile edebiyatımıza ne [illegible] konuşma dilile - belki de anlatılması [illegible] - şehir hayatının köşe bucağından renkli estantaneler [illegible] Gerçekten «Mahalle kahvesinde» geçenler, «Dört Zatta» [illegible] şüphe ve hakikat, «Baba Oğul» un popüler havası, «İzmir» hikâyesinde esnaf olmıyan satıcıların psikolojisi, «Kestaneci Dostum» un orolacılık işi, «Pilâjdaki Ayna» nın şaşırtıcı olayları sevkle okunuyor. Adını yazmadığım bazı nesirlerde de aynı özellik var. Bütün bu yazılarile Sait Faik şehirli halkın karşısındadır. Onları hareket ettiren düşünce mekanizmasını bize lâtif bir surette hissettirir. Bazan bir konuşma halinde (Pilâjdaki Ayna) bazan bir tasvir şeklinde - diğer hikâyeler - yazının belirsiz bir köşesinde patlak veren bu harikulâdelik edebiyatımıza ilk onunla geldi, yine onunla devam ediyor.

Eski yazılarile yenilerini birbirine bağlıyan genel vasıf budur. Eskilerinden yenilerini ayıran özellik te, Sait'in düşünen bir adam halinde bizzat hikâyeye müdahale etmesidir. Bazı yazılarında bu müdahale hikâyeden ayrı bir «prolog» halinde yazının baş tarafında yer alıyor. Bunun bir yenilik olduğuna, fakat hikâye için bir kazanç teşkil etmediğini belirtmek isterim.

«Mahalle Kahvesi» nde, diğer kitaplarında da olduğu gibi, hayata mâna ve şuurunu veren insanlara rastlamıyoruz. Böyle «[illegible]» kişiler adeta Sait Faika yabancıdır. O, irade ve heyecanı [illegible] insanları ele alıyor ve onların hayat ve psikolojisini bize çok [illegible] bir şekilde tanıtıyor. Öyle ki pek çok okuyucunun böyle bir anlatış kudreti karşısında gayesiz hayata sevgi duyacağı düşünülebilir.

Eser olarak bu tip yazılar veren Sait Faik «Akşam» da çıkan bir mülakatında: «Ben büyük kütle için yazıyorum» diyor. Büyük kütle için çalışmak, çalışmanın en yüksek derecesidir. Böyle bir gaye için çalışmanın lüzumuna dayanan Sait Faik'ı başımızın üstünde taşırız. Ama yazdıklarını büyük kütleye okutacak olursak belki daha yirmi beş yıl geriye gidebiliriz. Büyük kütle için yazan edebiyatçı, kendi keyif ve isteğini bir kenara bırakıp, hitap edeceği insanların isteklerine göre yazmağa mecburdur.

Sait Faik'i edebiyatımızın bütünü içinde ele alınca hiç şüphe yoktur ki «Edebiyatı Cedide», «Meşrutiyet sonrası» nesilleri yanında [illegible] hikâyesiyle önemli bir çıkış noktasıdır. Biz «Mahalle Kahvesi» nden sonraki eserlerinde onu gayesine daha yakın görmek isteriz.

Nezih Cansel'in "FENER BEKÇİSİ„

[illegible]

Fahir ONGER

Durakta Bir Adam

Sade ve güzel bir kapağa bürünmüş ufak bir kitap. Enver Nuri Göksen'in Durakta Bir Adamı. İçinde on üç küçük hikâye var. Küçük güzel ve ileriyi için ümit veren hikâyeler. Her biri hayattan alınma sahneleri, her an karşı karşıya bulunduğumuz tipleri ile hiç sıkılmadan okunuyor. Hikâyelerde her yer kendimizi ve bulduklarımızı buluyor, aynı yüzyıl ve aynı toplum adamının kurduğu benzer hayallerle karşılaşıyoruz. Bu yakınlık ve tanışıklık bizi kitaba daha fazla bağlayıp daha çok sevdiriyor. Enver Nuri hikâyecilikteki ileri atılışta üzerine düşeni yapmağa çalışmıştır. Gelecekte ondan daha ileri, daha iyi ve daha olgun eserler beklemek, elimizdeki kitabın verdiği ümitten doğma bir haktır.

M. YILDIRMAZ

Gemidekilerin Hikâyesi

[illegible]

METİN ELOĞLU

İnsan Bir Gün Alıp Başını Gidebilir

Ardımdan bakıp ka'acaksın bir gün
Yağmuru sevmediğimi bilirsin
Gün güneşlik bir günde gideceğim
Hem ağaçlar da çiçek açmış olsun
Tabiat renkler kokular içinde

En büyük saadetleri de bırakıp gidebilir insan
Bir yol uzayacak ardımdan
Uçsuz bucaksız...
Bu gidiş son gidiştir
Ne tren düdükleri, ne kampanalar
Beyaz bayraklı gemiler bile getiremez beni.

Boşuna bekleme
Mevsimler gelsin geçsin peşpeşe
Bizi bizden alsın götürsün;
Kalbim hür, açık sevgilere açık
Dağlara tutulmamız boşuna değil
Boşuna değil kalbimizin kabına sığmayışı
Anlıyorsun, anlıyorsun sen de
Büyük şeylere tahammül edemiyeceğini kalbinin

AŞKI DA TEKMELİYEBİLİR İNSAN BİR GÜN

M. Çetin TEZCAN

Dağ Çobanı

Dağ çobanı ağlamaz dağ çobanı gülmez
Garip doğar garip ölür saadet nedir bilmez
Bir somun iki soğan gerisi yalandır ağam yalan
Bağrımıza taş basarız gözümüze toprak çekeriz
Dağ çobanı ağlamaz dağ çobanı gülmez

Adı dağlı kaderi dağlı gönlü dağlı
Ateşler yakar karanlıklarda yalnız kalan çoban
Bir su gibi yüreği akıverdi sevdaya
Dağlar duman yollar duman kafalar duman
Ateşler yakar karanlıklarda yalnız kalan çoban

Ayhan HÜNALP

Kurultayın Kararları Dilimizin Toplumsal Gelişmesinde Verimli Sonuçlar Sağlıyabilir mi?

Cavit Yamaç

[illegible]

Ali Rauf Akan

[illegible]

Fazıl Hüsnü Dağlarca

[illegible]

Oktay Akbal

[illegible]

Melih Özer

[illegible]

R. Salih Yalman

[illegible]

Nureddin Özdemir

[illegible]

İlhan Köseoğlu

[illegible]

Kemalettin Koç

[illegible]

Mustafa Hayri Fesliкan

[illegible]

Vecihi Ünlütürk

[illegible]

OKUYUCULARIMIZA

Postada bir gecikme yüzünden, Prof. Melâhat Özgü'nün «Sanat Barışa Hizmet Edebilir mi?» Soruls anketi cevabını geçen sayımıza yetiştiremedik. Bu sayıda veriyoruz. Özür dileriz.

SANAT BARIŞA HİZMET EDEBİLİR Mİ?

Sanat, bir vasıta değil, herhangi bir gayeye en yükseğine bile hizmet edemez.

Sanat, insanların ve milletlerin duygu, düşünüş ve yaşayışlarına şekil verdikleri bir alandır, orada insanlar olduğu gibi milletler de birbirlerine yaklaşırlar, [illegible] bedeler, birbirlerini tanırlar, birbirlerini [illegible] anlarlar, birbirlerine saygı sevgi göstermesini öğrenirler; böylelikle de birbirlerinin ruh ve fikir hazinelerini paylaşmış olurlar. Bu paylaşma, her birini tezgin eder ve tamamlar. Barışın gayesi de bu değil midir?

Melâhat ÖZGÜ

Mihenk Taşı - yahut - TENKİT ÖLÇÜSÜ

[illegible]

SALAHATTİN HAKKI ESATOĞLU

Hikâye

Bülent ORAN

EBEGÜMECİ

Sofranın ortasına, kara suratlı, ciddî bir sahan çöreklenmişti. sahandan da, odanın, gazete kâğıtlariyle tıkalı isli tavanına doğru bir sokak şırfıntısının kalçaları kadar kurak bir duman yükseliyordu. Kilolarca çivi yemekten patlamadık yeri kalmamış ihtiyar masanın etrafında ise dönenip duran üççocuk vardı. Kurt gibi acıkmış üç çocuk...

Bunlardan Hamdi, dört saat elmen oynamış, mahallenin bütün küçüklerini dehşetle titreten tabancasiyle arsaların kuytu tarafla rını, en mühim köşe başlarını tutmuş; duvarlara tırmanıp yerlereyatmış, toz toprak ve ter içinde kalmasına rağmen polis olan Teneke İsmaili yakalayıp, herkeze amansız bir haydudun değerini kabul ettirmişti. Bu sebeple kardeşlerinin arasında, kendini yemeğe en fazla hak kazanmış sayıyordu.

Onun bir numara büyüğü ise eve tam yüz yetmiş kuruş getirmişti. Bir ilân yapıştırıcısına yardım ederek onun fırçasını, tenekesini taşıyıp üstü başı damlayan kolalarla bembeyaz olmuş fakat sonunda, parıl parıl yanan iki gümüş lirayı cebinin en emin köşesine yerleştirmişti. Bir gün önceki Arenacı Leonidin teneke kulübesini taşıyıp onun gürültüsüyle eğlenen çocuk o değilmiş gibi, mahalleye bambaşka bir tavırla, iş adamlarının hindimsi gururuyla böbürlenerek gelmişti. Göğsünü kabarık tutabilmek için yarım teneffüs ediyordu. Kaptan çukur oynayan haylazlara yanaşıp:

— Ulen, siz burada hıyar gibi dalga geçin, diye bağırmıştı, sankim dünyada başka yapacak şey yok.

Başlangıcın etkisinden emin olarak çayırın bütün havasını içine çekmek istercesine derin bir nefes almıştı.

Fakat Kodaman İsmet nezleli sesiyle homurdanarak:

— Hıyar senin babandır.

Diye cevap verince, mahallede işaret parmağiyla cigara kutularını tek vuruşta delen bu biricik kuvvetlinin sözlerini duyamamazlıktan gelerek ilâve etmişti.

— Bakın papellere, nasıl da ışıl ışıl dil mi? Heceyi dinine yandımının, buna Türkiye Cumhuriyeti parası derler be...

— Çil çil...

— Ne sandın ya, elbet çilçil.

Ben çalışsam paranın anasını ağlatırım.

— Senin de anan ağlar ama...

Ve çakasını bozarlar korkusuyla oradan hemen ayrılıp bakkala koşmuş:

— Rıza efendi, patlat bana iki gazoz, diyerek zengin çocuklarının yaptıkları gibi parayı çakaylı cama fırlatmıştı.

Sonra geri kalan yüz yetmiş kuruşu annesine verip hayır duasını almıştı. Toplamış olduğu sayısız lânetlerin yanında bunun bir faydası olacağını sanmamasına rağmen gene de gururlanmıştı ve bundan ötürü sofrada bir fazla yeme hakkı görüyordu.

En küçükleri ise zaten beybabalarını «Ocağıma incir dikecek, mendeburun ki mide değil çöp tenekesi» dedirtecek kadar oburdu. Lâkin öyle olmasa bile onun hakkı hepsinden çoktu. Zira odaya ılık ılık kokusu yayılan ebegümeciyi o toplamıştı. Yakalamış olduğu zavallı kediyi bir bohça içine hapsetmeğe uğraşıyordu.

Ortanca;

— Yemek soğuyacak, diye sızlandı. Beybam da kazayı kılacak zamanı tam seçiyor. Namaz bu ne vakit kılınsa olur.

— Yemekten sonra karnı şişince iğilip kalkmak zor geliyor galiba.

Küçük;

— Hiç kılmasa nolurmuş ki dedi? Bak zenginler namaz filan tanımıyorlar ama gene de zengin hepsi.

— Sussana be... Akşam akşam günaha gireceksin.

— Nolurmuş ki... Allah bana bi şeycikler yapamaz.

— Töbe de ulan, töbe de.. Gece leyin uğursuzluk mu getirican eve?

— Sen inandın da noldu ki yani? Pisipisi kılçığını kırk gün yastığın altında sakladın da sonradan parayı buldun mu ki?

Ana içerden:

— Ekmeği kesin, diye bağırdı. Dilimler de kalın olmasın beybanız kızıyor. Küçük, kedinin kulaklarını tersine kıvırıyordu. Ortanca:

— Hayvanı geberteceen be, dedi. Yazık günah... Hazreti... Hazreti neydi abi, hani kedi uyanmasın diye elbisesinin eteğini kesen?

— Bilmem.

— Nasıl bilmezsin; o gün hep beraberdik ya... Hani Nuriler de vardı...

— Unuttum... Nah, bu uğursuz hamam böceği götürmüştü de dinliyemedim pek...

Baba, suratının bir yarısında Tanrıya hizmet edenlerin nuranî manâsızlığı, öte tarafında aile reisliğindeki otoriteyi sağlayan korkunç bir akıllıkla odaya daldı. Sanki beraberinde soğuk bir sessizlik taşıyordu. Birden susuldu. Kedi işkenceden kurtulduğuna memnun, kafasını sallayarak kulaklarını düzeltti ve kanepenin altına kaçtı. Baba ekmeği kesen oğluna;

— Ulan eşşoğlu eşşek, diye haykırdı, senin adam olacağın yok. Sana kaç defa söyledim be şu mereti muşambanın üstünde kesme diye... Ama noto kafa noto mermer. Ulan mazarratınızdan başka bir bokunuz dokanmıyor...

Baba, dın hakkında ukalalık etmek ve küfür savurmak fırsatını bulduğu zamanlar pek keyiflenirdi. Zira onca, küfür ve dua insanın içinin ferahlamasını sağlayan en değerli yollardı. Fakat ebegümeci bu kutsal şeylerden anlayarak zekâya sahip olmadığı için soğumakta acele etmiş ve dumanları da o çapkın kıvraklığını kaybetmişti. Çocukların mideleri karıncalanıyordu. Nihayet ana geldi ve sofraya oturuldu. Yemek tabaklara dağıtılırken bey, hikmet yumurtlamak ve bazı şeyleri önceden bilmek gibi üstün vasıflarını göstermek için.

— Bunda nitamin varmış, diye mühim bir tavırla söylendi ve alık alık bakınan karısına;

— Hoş sen bunlardan anlamazsın ya, dedi. Hııd... Cinsi de iyi bunların belli... Ben daha yemeden anlarım.

Nefti mendilini çıkardı ve her şeyi bilen bir adam sıfatiyle serbest serbest sümkürdü. Sonra bununun verimini ölçmek için bir göz attı.

— Gazetede okudum, dedi, bir doktor, «Nezlemi tedavi ettim bir haftada, kendi başına bıraktım beş günde geçti» diye yazıyor. Zaten doktorların bir halt bildikleri yok. İşleri güçleri adam dolandırmak. Allahın işine karışılmaz. Ulan kaç defa söyledim be ekmek tek elle koparılmaz diye.. Hem başlamadan bismillâh dedin mi?

— Dedim beyba...

— Nerede dedin, ben duymadım.

— İçimden söyledim.

Hep birden çatal kaşığa saldırmışlardı baba;

— Bunlar iyi, diye devam etti, fabrikanın yanındaki arsadan mı topladınız?

Küçük beğenilmekten memnun cevap verdi.

— Yok... Oradakilerin yaprakları hep delik delik... Kurt yemiş galiba. Ben mezarlıktan topladım. Tabi kimse dolaşmıyor da Nah, kucak kucak...

Birden, masanın sıska bacakları sırtına inen bir yumrukla sarsıldı.

Baba;

— Tuh, diye bağırdı. Sizin gibi mendeburlara bakacağıma it besleseydim daha iyiydi... Ulan eşek kafa, koca dünyada ebegümeci toplanacak başka yer yok mu? Fesupanallah... Bu yemek yenmez. Hanım bu yemek dökülecek... Senin deded [illegible]duya gelince çenen vırvır vırvır durmaz. Pişirmeden bi sual sormaya gelince aah yok... Hadi durma dökülecek dedim. Az daha günaha giriyorduk.

Kadın, kocasının emirlerini yapmak üzere ağır ağır kımıldandı. Çocuklar yalandılar. Beybaba ise, suratının yarısı cennetin kapısını kapatabilecek bir hatadan korunduğu için memnun, öte tarafı aç kaldığından kızgın, ziyan olan yemekte kaç kuruşluk yağ bulunduğunu hesaba başladı.

Ülkü Dergisi, Çok Oluyorsun !..

1 — Edebiyat Dünyası, «Tahsisat-ı mesture» ile değil, birkaç idealist arkadaşın ekmek paralarından ayırdıkları bir kaç kuruşla çıkmaktadır ve sık sık kapanması ayıp değildir.

2 — [illegible] öleceğimize dair kehanet yumurtlamanız, biz yaşadıkça asla gerçekleşmiyecektir. İstediğiniz kadar yırtınsanız da...

3— Sanatı hayat için değil de, insan için ele alıyormuşuz. Tabii insan için... Ya siz hayvan için mi alıyorsunuz?..

1 — Politika yapmak, bel kemiğini C.H.P. nin sırtına dayayan sizlere mahsustur. Efendimiz (!) duruken iki yapraklık derginin sözü mü olur?

Dil Tartışmaları

(Baş tarafı 1 de)

şekil, birbirinden çok farklı görüşleri yanyana getirerek işi zamanın yürüyüşüne bırakıyor. Bu ise bir biçime sokulması gereken dilimizin daha uzun zaman karmakarışık durumunu muhafaza ederek devlet, toplum ve yazar arasındaki ayrılığı yaşatmaktan öte bir işe yaramıyacaktır.

Okuyucularımıza

Teknik bazı sebeplerden dolayı Edebiyat Dünyası'nı gene eskisi gibi ayda bir ve sekiz sayfa çıkarmak zorunda kalıyoruz.

Böylece bundan sonraki sayımızı 15 Şubat'ta almış olacaksınız.

Okuyucularımıza üzülerek duyuruyoruz.

EDEBİYAT ★ SANAT FİKİR ★ AKTÜALİTE

Müzik

Sanat Eserlerinin Yeri İnsanların Kalbidir

Dr. Faik CANSELEN

Paris'e gittiğimin ilk haftasında Chaillot Sarayı adlı binada bir çocuk korosu konserinde bulundum. Beş bin kişi kadar alan salon gençlik ve müzikseverlerle tamamen dolmuştu. Konser programına baktım: Başına sonu kadar Alman bestekârlarının eserleri vardı. Kendi milletlerinin de bir hayli müzisyenleri olmasına rağmen Fransız bestecilerine ait bir tek eserin dahi bulunmayışı beni şaşırtmadı değil. 30-35 mevcutlu bu çocuk rahiplerin önünde şef olarak yine bir rahip bulunuyordu. — Bu beldede din ile dünya, kilise salonlariyle konser salonları ne kadar içiçe girmişler; Rahipler konser salonlarında din dışı şarkılar söylüyorlar... — Konsere başlamadan önce rahip şef bir konferans verdi. Bu da program gibi şaşırtıcı, [illegible] bilinmeyen şeyler değildi, böyle olmakla beraber Fransa içtimai hayatının [illegible] bakımından alâka çekici, ehemmiyet alıcı idi. Rahip kısaca: Sanat eserlerinin yeri insanların kalbidir, diyordu, bütün milletlere mal olacak sanat eserini kim yaratırsa yaratsın onun ve eserinin ebedileşmesini sağlamak insanca bir borçtur.

Harpten yeni çıkmış galip milletler olmalarına rağmen 15 günde Almanların vatanlarının bir başından bir ucuna girme acılarını henüz kalplerinden silmemiş olmalarına rağmen böyle bir cemiyette, bir rahip tarafından bile olsa bu sözlerin söylenişi bir meseleydi. Böyle nazik ve hassas bir zamanda mübalâğacı Fransız milletinden hiç kimse çıkıp ta bu sözleri protesto etmediği gibi gazeteler de bu konu da hiç bir şey yazmadılar. Şu muhakkaktır ki, bu konser programı ve konferansı ile uluslararası sevgi yolunda bir propaganda idi. Katolik ve mutaassıp bir rahibin çocukları büyük bir ustalıkla Alman Mozart, Beethoven, Schubert'i haykırdılar, bunları güzel seslerinde dile getirdiler ve hakikaten de ebedileştirdiler. Konserden çıkınca zafer istemez hakkında bir takım düşünceler uyandı: Her şeye rağmen kendi hissiyatını yenebilmek ve başkasına kıymet verebilmek, yeni verebilme görüşlerini öldürücü hale sokmamak...

Somerset Maughom'ın Hatıraları

Somerset Maugham [illegible] yaşındadır ve dünya edebiyatına ikinci bir defa kendi hayatından bahseden yeni bir eser vermektedir. İlk otobiyoğrafisini 1938 de yayınlamıştı. Şimdi ise daha çok hayatının belirli bir kısmını 1892 den, yani 18 yaşından beri geçen günlerin hatırasını «Bir yazarın defteri» adı altında bize sunmaktadır.

Maugham'ın gençliğindenberi tuttuğu hatıra defterleri 15 cilde varmaktadır. Yazar eserini yayımlarken gerçek hatıralarının bir kısmını atıp kitabı normal bir roman büyüklüğüne indirmiştir. Esere bir de önsöz eklemiş ve Jules Renard'ın hatıra defterinden bahsetmiştir.

Kitap eğlenceli küçük olaylar ilgi çeken insanlar hakkında ufak notlarla doludur. Bütün bunlar Maugham'ın sonradan yazdığı romanlarına esas teşkil etmiştir. Beri yanda tanıştığı ünlü kişilerle pek ilgilenmeyip, eserinde onlar hakkında çok az söz etmiştir. Kitabın bu gün için en önemli olan kısmı şüphesiz yazarın 1917 de gizli bir ödevle gittiği Rusya'da iken yazdığı Rusya hakkındaki düşünceleridir.

Maugham'ın bu kitabı da her kitabı gibi okunmağa değer ve ilgi çeken bir kitap olsa gerektir.

Gülten ÖZOK

İngilizceden çeviren

Sahibi ve Yazı İşlerini Fiilen İdare eden:
Mehmet AKUZUN
Sekreter
Sabahattin Hüsnü
Not: Her türlü müracaat Sekreter adına yapılmalıdır.
Abone: Yıllığı: 250
Altı aylığı 150 Kuruş
Adres:
P. K. 445 — İstanbul
Dizildiği ve basıldığı yer: ÜLKÜ Basımevi